

OSNOVNA IZBORNA ABECEDA

PREDSJEDNIČKI IZBORI

U posljednje vrijeme vjerojatno i sami sve češće čujete da se u raznim prigodama spominju izbori, s plakata vam se smiješe lica poznatih i nepoznatih ljudi koji vas pozivaju da glasujete za njih jer su oni kandidati na predstojećim izborima. U televizijskim emisijama sve češće se sučeljavaju osobe koje iznose svoja promišljanja u svezi s pojedinim aktualnim državnim, županijskim, općinskim ili mjesnim pitanjima. Sve je to nagovještaj da će se uskoro održati izbori.

Dajući svoj glas pojedinim kandidacijskim listama odnosno kandidatima, ovisno o vrsti izbora, odlučujemo tko će naše interese zastupati u predstavničkim tijelima i izvršnoj vlasti.

Ove godine i vi ćete prvi put izaći na birališta diljem naše države i prvi put sudjelovati u izborima. Sigurni smo da mnogi od vas znaju što podrazumijevamo pod pojmom izbori, neki imaju samo određenu predodžbu o tome. Neki misle da znaju, a neke možda izbori uopće ne zanimaju.

Bilo bi dobro da svi točno znate što se krije pod pojmovima izbori i biračko pravo, jer navršivši 18 godina postajete punoljetni i stječete sva prava i obveze koje punoljetnost sa sobom donosi, a između ostalih i biračko pravo.

Što su izbori?

To je postupak kojim građani, stjecanjem punoljetnosti i biračkog prava, glasuju o kandidatima kojima će povjeriti obnašanje vlasti u predstavničkom tijelu ili izvršnoj vlasti za vrijeme trajanja mandata.

Ukoliko se želite ponašati kao odgovorni birači izdvojite malo svog vremena i poslušajte što kandidati pojedinih kandidacijskih lista, odnosno kandidat za pojedinu izvršnu vlast iznosi kao svoj izborni program koji namjerava ostvariti ukoliko bude izabran. Na temelju tih spoznaja na glasačkom listiću zaokružite onoga kandidata za kojega smatrate da će najbolje predstavljati i vaše osobne želje i gledišta, jer samo na taj način možete sudjelovati u kreiranju lokalne vlasti na ovim izborima.

Što je biračko pravo?

To je pravo birati i biti biran, a imaju ga svi punoljetni i poslovno sposobni građani, koji su ujedno i državljani Republike Hrvatske. Ono se javlja u dvostrukoj ulozi – aktivno i pasivno biračko pravo – a to u vašem slučaju konkretno znači da, osim što na izborima imate aktivno pravo birati, imate isto tako i **pasivno pravo da bude birani ukoliko se kandidirate** na izborima odnosno ukoliko vas netko kandidira.

Koje su vrste izbora u Republici Hrvatskoj?

U Republici Hrvatskoj postoji nekoliko vrsta izbora i to:

- za predsjednika države (održavaju se svakih pet godina);
- za zastupnike u Hrvatski sabor (održavaju se svake četvrte godine);
- za članove predstavničkih tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, ili pojednostavljeno – na tim izborima biramo članove općinskih ili gradskih vijeća, županijskih skupština i Gradske skupštine Grada Zagreba;
- za općinske načelnike, gradonačelnike, župane i gradonačelnika Grada Zagreba, dakle, nositelje izvršne vlasti u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave;
- za članove vijeća i predstavnike nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave koji se skraćeno nazivaju i manjinski izbori (održavaju se svake četvrte godine).

Izbore za članove predstavničkih tijela i nositelje izvršne vlasti nazivamo još i lokalnim izborima i oni se također održavaju svake četvrte godine.

Tko raspisuje izbore u Republici Hrvatskoj?

Izbore za predsjednika Republike Hrvatske raspisuje Vlada Republike Hrvatske, izbore za zastupnike u Hrvatski sabor raspisuje predsjednik Republike Hrvatske, lokalne izbore raspisuje Vlada Republike Hrvatske, a manjinske izbore također raspisuje Vlada Republike Hrvatske.

Uz navedenih pet vrsta izbora postoje još i izbori za mjesnu samoupravu i to za mjesne odbore, gradske četvrti i gradske kotareve. Nad njihovim provođenjem nikakve ovlasti nema Državno izborno povjerenstvo Republike Hrvatske ni tijela koja ono imenuje. Raspisivanje i provedba tih izbora je u nadležnosti lokalne samouprave.

Tko priprema i provodi izbore?

Izbore pripremaju i provode tijela za provedbu izbora, a čine ih izborna povjerenstva i birački odbori.

Ovisno o vrsti izbora (predsjedničkih, parlamentarnih, lokalnih ili manjinskih) imenuju se izborna povjerenstva čiji naziv, sastav kao i područje za koje se imenuju nije uvijek isti, a utvrđen je u izbornim zakonima za svaku vrstu izbora. Jedino je Državno izborno povjerenstvo Republike Hrvatske tijelo koje djeluje trajno, neovisno o tome traju li neki izbori ili ne. Stoga ono, osim priprema, provedbe i nadzora nad izborima ima i druge brojne uloge i nadležnosti propisane u Zakonu o Državnom izbornom povjerenstvu Republike Hrvatske. Ostala tijela za provedbu izbora imenuju se za svake izbore posebice.

Državno izborno povjerenstvo Republike Hrvatske priprema obvezatne upute kojima dodatno pojašnjava i razrađuje pojedine odredbe izbornih zakona, te između ostalog u njima utvrđuje kalendar izbornih radnji, propisuje obrasce za kandidaturu i postupak izbora, glasovanje nepismenih osoba i osoba s tjelesnom manom, kao i onih koji ne mogu pristupiti na biračko mjesto.

Neposredno na biračkom mjestu izbore provodi birački odbor čiji je broj i sastav utvrđen u svakom pojedinom izbornom zakonu, pa je stoga broj članova, ovisan o izborima koje provode. Zadatak je biračkih odbora pripremiti biračko mjesto, organizirati nesmetano glasovanje i osigurati njihovu tajnost i pravilnost i na kraju utvrditi izborne rezultate te o tome napisati zapisnik. Zapisnik prosljeđuju nadležnom izbornom povjerenstvu. Rad je biračkih odbora važan za pravilnu i zakonitu provedbu izbora pa Državno izborno povjerenstvo Republike Hrvatske obavezno izrađuje Podsjetnik u kojem razrađuje rad biračkog odbora.

Cilj navedenog kratkog i uopćenog pregleda izbornih pravila i sustava je da vam pomogne u sagledavanju i razumijevanju izbornog sustava u Republici Hrvatskoj.

PREDSJEDNIČKI IZBORI

Kako biste u potpunosti shvatili važnost predsjedničkih izbora istaknut ćemo nekoliko odredbi Ustava Republike Hrvatske u kojima su propisana prava i obaveze predsjednika Republike.

Ustavom Republike Hrvatske utvrđeno je da predsjednik Republike predstavlja i zastupa Republiku Hrvatsku u zemlji i inozemstvu, brine se za redovito i usklađeno djelovanje te stabilnost državne vlasti te odgovara za obranu neovisnosti i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske.

Predsjednik raspisuje i izbore za Hrvatski sabor te ga saziva na prvo zasjedanje, raspisuje referendum, povjerava mandat za sastavljanje Vlade osobi koja uživa povjerenje većine svih zastupnika. Na prijedlog Vlade i uz supotpis predsjednika Vlade također, odlučuje o osnivanju diplomatskih misija i konzularnih ureda Republike Hrvatske u inozemstvu, te donosi odluke o postavljanju i opozivu šefova diplomatskih misija.

Isto tako predsjednik daje pomilovanja, dodjeljuje odlikovanja i priznanja, surađuje s Vladom Republike Hrvatske u oblikovanju i provođenju vanjske politike.

Nadalje, predsjednik Republike je i vrhovni zapovjednik oružanih snaga, imenuje i razrješuje vojne zapovjednike, na temelju odluke Hrvatskoga sabora, objavljuje rat i zaključuje mir. Isto tako za vrijeme trajanja ratnog stanja može donositi uredbе sa zakonskom snagom.

Zakonom o izboru predsjednika Republike Hrvatske utvrđeno je da se predsjednik Republike Hrvatske bira na neposrednim izborima tajnim glasovanjem na vrijeme od 5 godina.

Izbore za predsjednika raspisuje Vlada Republike Hrvatske.

TKO IMA PRAVO BIRATI

Predsjednika Republike imaju pravo birati svi hrvatski državljani s navršenih 18 godina bez obzira da li se na dan izbora nalaze u Republici Hrvatskoj ili u inozemstvu. Biračima koji se u vrijeme izbora zateknu izvan granica Republike Hrvatske osigurava se ostvarivanje biračkog prava u diplomatskim misijama i konzularnim uredima.

No, da biste mogli ostvariti biračko pravo potrebno je poduzeti i određene radnje propisane Zakonom o popisima birača.

Svaki građanin ima pravo pregledati svoj upis u popis birača, tražiti njegovu dopunu ili ispravak. Na taj način možete provjeriti da li se nalazite u popisu birača, a što je preduvjet da biste mogli glasovati. Ukoliko uvidom u popis birača utvrdite da se u njemu ne nalazite ili ako su određeni podaci krivo uneseni imate pravo usmeno ili pisano podnijeti zahtjev za upis, dopunu ili ispravak popisa birača službi za opću upravu ureda državne uprave u županiji odnosno ispostavi te službe. Zahtjevi se mogu podnositi najkasnije 14 dana prije dana određenog za održavanje izbora, **dakle do 12. prosinca 2009. godine**. Korisnicima T-Mobile i Vipnet mreže omogućeno je da putem SMS poruke provjere mjesto upisa u popis birača na način da matični broj građana upišu u PORUKU te istu proslijede na broj **5454**. Na isti način moći ćete provjeriti i podatak o biračkom mjestu nakon što nadležna izborna povjerenstva odrede i objave biračka mjesta.

Ako ćete se na dan izbora zateći izvan područja grada ili općine u kojoj imate prebivalište možete se na osobni zahtjev privremeno upisati u popis birača u gradu ili općini gdje ćete se na dan izbora zateći. Privremeni upis u popis birača izvan mjesta prebivališta obavlja se na temelju potvrde o upisu u popis birača, a izdaje ju nadležno tijelo koje vodi popis birača u mjestu u kojem imate prebivalište. **Rok za podnošenje zahtjeva za privremeni upis u popis birača izvan mjesta prebivališta istječe 12. prosinca 2009. godine.**

Isto tako, ukoliko ćete se na dan izbora zateći u inozemstvu za ostvarivanje prava glasovanja dužni ste pribaviti potvrdu o upisu u popis birača u Vašem mjestu prebivanja te je na dan izbora predložiti u diplomatskoj misiji ili konzularnom uredu Republike Hrvatske u kojem želite ostvariti pravo glasovanja.

Kako biste se lakše snašli u „šumi“ ovih podataka pojasnit ćemo Vam što su to popisi birača i što je to prebivalište.

Popisi birača

Popis birača su državna evidencija u koju se upisuju svi poslovno sposobni hrvatski državljani koji su navršili 18 godina života preduvjet je da biste ostvarili biračko pravo na dan izbora.

Prebivalište/boravište

Prema Zakonu o prebivalištu i boravištu građana prebivalište je mjesto u kojem se građanin naselio s namjerom da u njemu stalno živi, dok je boravište mjesto u kojem građanin trajnije boravi bez namjere da se u tom mjestu i naseli. Dakle, prebivalište je trajne, a boravište privremene naravi. Za ostvarivanje biračkog prava bitno je prebivalište, pa u

slučaju da ste privremeno na školovanju u nekom gradu u kojem samo trajnije boravite u njemu nećete moći glasovati. U tom slučaju nećete se naći na izvodu iz popisa birača tog grada jer se vaše ime nalazi na izvodu iz popisa birača one općine ili grada gdje imate prijavljeno prebivalište. No, ako ipak želite glasovati u mjestu svog privremenog boravišta morate postupiti kako je to ranije navedeno, te zatražiti upis u popis birača izvan mjesta prebivališta.

Koga biramo?

Na izborima koji će se održati 27. prosinca 2009. godine neposredno ćemo birati predsjednika države.

Što je neposredni izbor?

Neposredni izbor je način izravnog izbora na kojem glasački listić sadrži popis imena kandidata za predsjednika Republike Hrvatske. Zaokruživanjem rednog broja ispred imena kandidata izravno glasujete za tu osobu.

Kako postati kandidat za predsjednika Republike?

Kandidate za predsjednika Republike Hrvatske mogu predlagati u Republici Hrvatskoj registrirane političke stranke i birači pojedinačno ili skupno. Isto tako dvije ili više političkih stranaka mogu predložiti jednog kandidata. Svi predloženi kandidati moraju biti podržani pravovaljano prikupljenim potpisima najmanje 10.000 birača s time da svaki birač svojim potpisom može podržati samo jednog kandidata. Prijedlozi kandidata za predsjednika Republike moraju prispjeti Državnom izbornom povjerenstvu najkasnije u roku 12 dana od dana raspisivanja izbora.

Državno izorno povjerenstvo je dužno u roku od 48 sati od isteka roka za prijem kandidatura objaviti listu kandidata u svim dnevnim novinama i na Hrvatskoj radio-televiziji. Na listi će pored imena i prezimena kandidata biti navedena i stranka, odnosno stranke koje ga predlažu, ili ukoliko kandidata predlažu birači biti će navedeno da je on nezavisni kandidat. Od trenutka objave liste započinje izborna promidžba.

Što je izborna promidžba?

Izborna promidžba je vremensko razdoblje koje traje od dana objave lista kandidata za predsjednika Republike do 24 sata prije dana izbora. U tom razdoblju svi kandidati imaju pravo pod jednakim uvjetima na iznošenje i obrazlaganje svojih izbornih programa, isticanje izbornih plakata, izbornih slogana te poduzimanje raznih aktivnosti kroz koje promoviraju svoje kandidature.

Kako se bira predsjednik Republike?

Predsjednik Republike Hrvatske bira se većinskim izbornim sustavom što znači da će biti izabran onaj kandidat koji dobije više od 50% glasova birača koji su glasovali.

Ako niti jedan kandidat ne dobije većinu glasova u prvom krugu održat će se ponovljeni izbori (drugi krug) četrnaesti dan nakon dana održavanja prvog kruga izbora. U

drugom krugu izbora sudjeluju dva kandidata s najviše osvojenih glasova u prvom krugu izbora.

Na ponovljenom izboru izabran je kandidat koji dobije najveći broj glasova birača koji su glasovali. Ako kandidati dobiju isti broj glasova, izbor se još jednom ponavlja.

IZBORNI DAN

Na dan izbora glasovanje započinje u 7,00 sati i završava u 19,00 sati istoga dana.

Što morate ponijeti sa sobom na biračko mjesto?

Prije odlaska na biračko mjesto provjerite imate li kod sebe važeće identifikacijske isprave, a to su važeća osobna iskaznica ili putovnica. Bez jednog od te dvije identifikacijske isprave ne ćete moći pristupiti glasovanju.

Prvi put na biračkom mjestu

Kada dođete na biračko mjesto uočit ćete oglas sa listom kandidata za izbor predsjednika Republike Hrvatske na kojoj će pored njihovih imena i prezimena poredanih po abecednom redu biti navedeno i tko ih predlaže (stranke ili birači).

Svrha navedenog oglasa je da se birači još jednom, prije pristupanja glasovanju, informiraju o imenima predloženih kandidata kao i o tome tko ih je predložio.

Na biračkom će mjestu za stolom, na kojem će glasački listići biti postavljeni lepezasto s licem prema dolje (radi zaštite tajnosti glasovanja, jer svaki glasački listić ima serijski broj), biti prisutna najmanje tri od ukupno šest članova biračkog odbora. Na stolu će se nalaziti izvod iz popisa birača i glasačka kutija, a na kojoj će na prednjoj strani biti nalijepljen upravo onakav glasački listić kakav se u kutiju ubacuje.

Kako prilikom glasovanja ne biste pogriješili potrebno je posebno obratiti pozornost na napomenu na glasačkom listiću.

Osim članova biračkog odbora na biračkom će mjestu biti i promatrači koji su za cijelo vrijeme promatranja izbornog postupka dužni nositi vidljivo istaknutu iskaznicu koju mu im je izdalo Državno izborno povjerenstvo.

PROMATRAČI

Zbog transparentnosti izbornog postupka, te nadzora pravilnosti i zakonitosti njegovog provođenja, izborni postupak imaju pravo promatrati promatrači. Predsjedničke izbore imaju pravo promatrati:

- promatrači registriranih političkih stranaka,
- promatrači koje su odredili birači koji su predložili nezavisnog kandidata,
- promatrači nevladinih udruga koje se bave promatranjem izbora i
- promatrači međunarodnih organizacija koje djeluju u Republici Hrvatskoj.

Promatrači ne smiju ometati rad biračkog odbora ni aktivno ili pasivno utjecati na birače. Isto tako nisu ovlašteni davati bilo kakve upute biračima već ih moraju odmah uputiti na članove biračkog odbora. Dakle, trebate upamtiti da se za sve nedoumice vezane uz glasovanje, kao i dodatne upute, trebate obratiti i pojašnjenje zatražiti samo od članova biračkog odbora jer su oni jedini ovlašteni za to.

POSTUPAK GLASOVANJA

Kada pristupite glasovanju član biračkog odbora zadužen za utvrđivanje identiteta birača zatražit će od vas identifikacijsku ispravu (važeću osobnu iskaznicu ili putovnicu), te će vam drugi član uručiti glasački listić i zaokružiti vaše ime u izvodu iz popisa birača. Potom će vas uputiti do mjesta gdje ćete glasovati. Mjesto za glasovanje mora biti tako uređeno da osigurava tajnost glasovanja (paravan ili slična sredstva).

Na listiću na kojem ćete glasovati kandidati za predsjednika Republike Hrvatske biti poredani abecednim redom.

Glasovat ćete tako da ćete na dobivenom listiću zaokružiti samo jedan redni broj ispred imena onog kandidata kojem dajete svoj glas. Glasački listić potom presavinete i ubacite u glasačku kutiju.

Time ste prvi put glasovali.

* * * * *

Ukoliko želite saznati više podataka o izborima, Državnom izbornom povjerenstvu Republike Hrvatske, rezultatima proteklih izbora, člancima vezanim uz provođenje izbora i izborne zakone, te podatke možete dobiti na internetskoj stranici Državnog izbornog povjerenstva Republike Hrvatske - www.izbori.hr.